

PLATONIS

DIALOGI

GRAECE ET LATINE

EX RECENSIONE

IMMANUELIS BEKKERI

PARTIS TERTIAE VOLUMEN TERTIUM

BEROLINI

IMPENSIS GE. REIMERI
LONDINI APUD I. BLACK ET FIL.
TH. ROOSEY ET F. H. BOTHE
OXONIAE APUD I. PARKER
1818.

PLATONIS
D I A L O G O R U M
P A R S T E R T I A

VOL. I.

REI PUBLICAE LIBRI DECEM

VOL. II.

TIMAEUS
CRITIAS

APPENDIX

LEGUM LIBRI PRIORES SEX

VOL. III.

LEGG. LIBRI POSTERIORES SEX

EPINOMIS

TIMAEUS LOCUS

EPISTOLAE

AXIOCHUS

DE IUSTO

DE VIRTUTE

DEMODOCUS

SISYPHUS

ERYXIAS

DEFINITIONES

γματος οὐκ εἶναι ζημίαν μείζω πάσαις πόλεσιν. ἀκούσατε δὲ ὅσον φημι αὐτὸ εἶναι κακόν.

ΚΛ. Ἡ τὸ ψέγεσθαι τὴν ἀρχαιότητα λέγεις ἐν ταῖς πόλεσιν;

ΑΘ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΚΛ. Οὐ φαύλους τοίνυν ἡμᾶς ἂν ἀεροατὰς πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἔχοις ἂν τοῦτον, ἀλλ' ὡς δυνατόν εὐμενεστάτους.

ΑΘ. Εἰκὸς γοῦν.

ΚΛ. Λέγε μόνον.

ΑΘ. Ἴτε δὴ, μειζόνως αὐτὸν ἀκούσωμέν τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ πρὸς ἀλλήλους οὕτως εἴπωμεν. μεταβολὴν γὰρ δὴ πάντων πλὴν κακῶν πολὺ σφαλερώτατον εὐρήσομεν ἐν ὄραις πάσαις, ἐν πνεύμασιν, ἐν διαίταις σωματῶν, ἐν τρόποις ψυχῶν, ἐν ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐ τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὐ, πλὴν, ὅ τί περ εἶπον νῦν δὴ, κακοῖς· ὥστε εἴ τις ἀποβλέψει πρὸς σώματα, ὡς πᾶσι μὲν σιτίοις, πᾶσι δ' αὖ ποτοῖς καὶ πόνοις ξυνήθη γιγνόμενα, καὶ τὸ πρῶτον ταραχθέντα ὑπ' αὐτῶν, ἔπειτ' ἐξ αὐτῶν τούτων ὑπὸ χρόνου σάρκας φύσαντα οἰκείας τοῖς, φίλα τε καὶ συνήθη καὶ γνώριμα γενόμενα ἀπάσῃ ταύτῃ τῇ διαίτῃ πρὸς ἡδονὴν καὶ ὑγίειαν ἄριστα διάγει, καὶ ἂν ποτ' ἄρα ἀναγκασθῇ μεταβάλλειν αὐθις ἡντινοῦν τῶν εὐδοκίμων διαιτῶν, τό γε κατ' ἀρχαίς συντα-

nihil rursus assero perniciosius civitatibus esse. sed audite, quantum id malum esse censeo. *Cli.* Vituperarine prisca malum esse in civitatibus ais? *Athen.* Aio equidem valde. *Cli.* Non malos ad hanc orationem nos auditores habebis, sed, quantum fieri potest, benivolentissimus. *Athen.* Consentaneum est. *Cli.* Die iam. *Athen.* Agite, audiamus haec diligentissime, atque ita inter nos disseramus: mutationem aīo omnibus in rebus, praeterquam malis, esse periculosissimam, in temporibus omnibus, inventis, in diaeta corporum, in moribus animorum, in omnibus simpliciter, praeterquam in malis, ut modo dicebam. corpora quidem, cum primis cibis aliquibus et potibus laboribusque utuntur, turbantur quodammodo: deinde ex diuturno harum rerum usu concrenent pinguique redduntur, atque huiusmodi victu utpote iam consueto, familiari et amico, delectantur admodum et optime valent. ac si ex probabili aliqua ad aliam cogantur transire dietam, in

ραχθεῖς ὑπὸ νόσων μόγις ποτὲ κατέστη τὴν συνήθειαν τῇ τροφῇ πάλιν ἀπολαβαίν. ταῦτόν δὴ δεῖ νομίζειν τοῦτο γίγνεσθαι καὶ περὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων διανοίας τε ἅμα καὶ τὰς τῶν ψυχῶν φύσεις· οἷς γὰρ ἂν ἐντραφῶσι νόμοις καὶ κατὰ τινα θεῖαν εὐτυχίαν ἀκίνητοι γίνονται μακρῶν καὶ πολλῶν χρόνων, ὡς μηδένα ἔχειν μνησίαν μηδὲ ἀκοήν τοῦ ποτὲ ἄλλως αὐτὰ σχεῖν ἢ καθάπερ νῦν ἔχει, σέβεται καὶ φοβεῖται πᾶσα ἡ ψυχὴ τό τι κινεῖν τῶν τότε καθεσῶτων. μηχανὴν δὴ δεῖ τὸν νο-

10 μοθέτην ἐννοεῖν ἀμόθεν γέ ποθεν, ὃν τινα τρόπον τοῦτ' ἔσαι τῇ πόλει. τῆδ' οὖν ἔγωγε εὐρίσκω. τὰς παιδῶν πάντες διανοοῦνται κινουμένας τῶν νέων, ὃ περ ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, παιδῶν ὄντως εἶναι καὶ οὐ τὴν μερίξην ἐξ αὐτῶν σπουδὴν καὶ βλάβην ξυμβαίνειν, ὥστε οὐκ ἀποτρέπουσιν ἀλλὰ ξυνέπονται ὑπέικοντες· καὶ οὐ λογίζονται τόδε, ὅτι τούτους ἀνάγκη τοὺς παῖδας τοὺς ἐν ταῖς παιδῶν νεωτερίζοντας ἐτέρους ἀνδρας τῶν ἔμπροσθεν γενέσθαι παιδῶν, γενομένους δὲ ἄλλους ἄλλον βίον ζητεῖν, ζητήσαντας δὲ ἐτέρων ἐπιτη-

20 δευμάτων καὶ νόμων ἐπιθυμῆσαι, καὶ μετὰ τοῦτο ὡς ἤξοντος τοῦ νῦν δὴ λεγομένου μερίξου κακοῦ πόλεσιν οὐδεὶς αὐτῶν φοβεῖται. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἐλάττω με-

morbos initio conturbata incidunt, antequam novo victui consuescant. idem quoque in cogitationibus hominum animorumque naturis fieri cogitandum. omnes enim eas leges colunt et innovare formidant, in quibus educati sunt, si illae divina quadam fortuna longis temporibus stabilitae fuerint, adeo ut nullus aut recordetur aut audiverit eas unquam se aliter habuisse. quapropter excogitare debet legislator, qua via id in civitate quodammodo fiet. hunc igitur ipse modum excogitavi: Adolescentum ludos quotidie variatos, ut supra diximus, existimant omnes nihil aliud esse quam nugae: neque quicquam ad officia vitae habere momenti. quare cedunt, et mutationem hanc innovationemque fieri facile patiuntur: nec intelligunt, quod necesse est, pueros diversis ac priores ludis gaudentes diversos differentesque a prioribus viros fieri: diversos vero effectos, diversam quoque vitam quaesituros, atque hinc nova studia legesque desideraturos. hinc nemo formidat pestem, quam dixi maximam civitati futuram.

ταβαλλόμενα κατὰ διεξεργάζοιτ' ἄν, ὅσα περὶ σχήματα πάσχει τὸ τοιοῦτον· ὅσα δὲ περὶ τὰ τῶν ἡθῶν ἐπαίνου τε καὶ ψόγου πέρι πικρὰ μεταπίπτει, πάντων, οἷομαι, μέγιστά τε καὶ πλείστης εὐλαβείας δεόμενα ἄν εἴη.

ΚΛ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΑΘ. Τί οὖν; τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις πιεζύομεν, οἷς ἐλέγομεν ὡς τὰ περὶ τοὺς ῥυθμούς καὶ πᾶσαν μουσικὴν ἐξὶ τρόπων μιμήματα βελτιόνων καὶ χειρόνων ἀνθρώπων; ἢ πῶς;

ΚΛ. Οὐδαμῶς ἄλλως πως τό γε παρ' ἡμῖν δόγμα 10 ἔχον ἄν εἴη.

ΑΘ. Οὐκοῦν, φημέν, ἅπασαν μηχανητέον μηχανὴν ὅπως ἄν ἡμῖν οἱ παῖδες μήτε ἐπιθυμῶσιν ἄλλων μιμημάτων ἀπτεσθαι κατὰ ὁρχήσεις ἢ κατὰ μελωδίας, μή τέ τις αὐτοὺς πείσῃ προσάγων παντοίας ἡδονάς;

ΚΛ. Ὅρθότατα λέγεις.

799 ΑΘ. Ἐγὼ τις οὖν ἡμῶν ἐπὶ τὰ τοιαῦτα βελτιώ-
τινὰ τέχνην τῆς τῶν Αἰγυπτίων;

ΚΛ. Ποίας δὴ λέγεις;

ΑΘ. Τοῦ καθιερώσαι πᾶσαν μὲν ὁρχήσιν, πάντα 20 δὲ μέλη, τάξαντας πρῶτον μὲν τὰς ἐορτάς, συλλογισαμένους εἰς τὸν ἐνιαυτὸν ὡς τινὰς ἐν οἷς χρόνοις καὶ οἷς τισὶν ἐκάστοις τῶν θεῶν καὶ παισὶ τούτων καὶ δαι-

sed cetera quidem, praesertim circa figuras mutata, minus nocent. crebra vero in laudandis vituperandisque moribus innovatio gravissima etiam, ut arbitror, et plurimum formidanda. *Cl.* Quidni? *Athen.* An non superioribus sermonibus credimus? in quibus diximus, quod rhythmum et cetera musicae genera imitationes quaedam sunt morum tum bonorum hominum tum malorum? vel quid dicemus? *Cl.* Nullo modo aliter sentiemus. *Athen.* Omni igitur ratione conandum, ne pueritia in cantibus et saltationibus nova unquam audeat imitari, neve ullus ad novitatem pueros voluptatum blandimentis alliciat. *Cl.* Optime dicis. *Athen.* Habetne quisquam nostrum artem ad haec Aegyptia meliorem? *Cl.* Quam illam dicis? *Athen.* Ut tripudii cantusque genera Diis omnia consecrentur: et primum quidem festi dies singuli in certis anni temporibus Diis singulis Deo-

μοσι γίνεσθαι χρειῶν, μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπὶ τοῖς τῶν θεῶν θύμασιν ἐκάστοις ἢν ᾠδὴν δεῖ ἐφυμνεῖσθαι, καὶ χορείαις ποίαισι γεραίρειν τὴν τότε θύσαν, τάξαι μὲν πρῶτον τινὰς, ἃ δ' ἂν ταχθῆ, Μοίραις καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεοῖς θύσαντας κοινῇ πάντας τοὺς πολίτας σπένδοντας καθιεροῦν ἐκάστας τὰς ᾠδὰς ἐκάστοις τῶν θεῶν καὶ τῶν ἄλλων· ἂν δὲ παρ' αὐτὰ τις τῶν θεῶν ἄλλους ὕμνους ἢ χορείας προσάγῃ, τοὺς ἱερέας τε καὶ τὰς ἱερείας μετὰ νομοφυλάκων ἐξείργοντας ὁσῶς ἐξείργειν καὶ κατὰ νόμον, τὸν δὲ ἐξείργόμενον, ἂν μὴ 10 ἐκὼν ἐξείργηται, δίκας ἀσεβείας διὰ βίου παντὸς τῷ ἐθελήσαντι παρέχειν.

ΚΛ. Ὅρθῶς.

ΑΘ. Πρὸς τούτῳ δὴ νῦν γενόμενοι τῷ λόγῳ πά-
θωμεν τὸ πρέπον ἡμῖν αὐτοῖς.

ΚΛ. Τοῦ περὶ λέγεις;

ΑΘ. Πᾶς που νέος, μὴ ὅτι προσβύτης, ἰδὼν ἂν ἢ καὶ ἀκούσας ὁτιοῦν τῶν ἐκτόπων καὶ μηδαμῇ πω 20 ξυνηθῶν, οὐκ ἂν ποτέ που τὸ ἀπορηθῆν περὶ αὐτῶν συγχωρήσειεν ἐπιδοραμῶν οὕτως εὐθύς, σὰς δ' ἂν, καθάπερ ἐν τριόδῳ γενόμενος καὶ μὴ σφόδρα κατειδὼς ὁδόν, εἴτε μόνος εἴτε μετ' ἄλλων τύχῃ πορευόμενος, ἀνέροιτ' ἂν αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τὸ ἀπορούμενον,

rumque filiis et daemonibus statuuntur: deinde, quae sacrificia quibus Diis offerenda sunt, ordinentur: quive cantus et choreae quibus conveniant sacrificiis, distinguantur. quae postquam distincta sunt, communi cives omnes libatione tum Parcibus tum Diis aliis sacrificent, certosque cantus et choreas certis Diis eorumque filiis et daemonibus dedicent. ac si quis aliter, quam constitutum sit, hymnis choreisque in Deorum sacris utatur; sacerdotibus, tam viri quam mulieres, una cum legum custodibus, eum sancte et legitime arceant: et qui repulsus erit, nisi libenter obtemperaverit, per totam vitam volenti cuique poenas impietatis persolvat. *Cl.* Probe. *Athen.* Verum quoniam huc oratione devenimus, ut nos decet, afficiamur. *Cl.* Quorsum haec? *Ath.* Omnis, non senex tantum, verum etiam iuvenis, quotiens mirum quid et insolens viderit vel audierit, non utique accurrat illico quodque dubium est concedat: sed, quasi ad trivium sive solus sive cum aliis venerit, ignoretque viam, perquirat sane nec

ἀνάγκη κατεχόμενα ἀποδιδόναι, τὰ δὲ τῶν θηλειῶν αὐτῷ τῷ τῆς φύσεως ἐκατέρου διαφέροντι, τούτῳ δεῖ καὶ διασαφεῖν. τὸ δὴ μεγαλοπρεπὲς οὖν καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀνδρίαν ῥέπον ἀρρενωπὸν φατέον εἶναι, τὸ δὲ πρὸς τὸ κόσμιον καὶ σῶφρον μᾶλλον ἀποκλίνον θηλυγενέστερον ὡς ὃν παραδοτέον ἐν τε τῷ νόμῳ καὶ λόγῳ. τάξεις μὲν δὴ τις αὐτῆ· τούτων δὲ αὐτῶν διδα- 303
σκαλία καὶ παραδόσεις λεγέσθω τὸ μετὰ τοῦτο, τίνα τρόπον χρῆ καὶ οἷς τισὶ καὶ πότε πράττειν ἕκασα αὐ-
10 τῶν. οἷον δὴ τις ναυπηγὸς τὴν τῆς ναυπηγίας ἀρχὴν καταβαλλόμενος τὰ τροπιδεῖα ὑπογράφεται τῶν πλοίων σχήματα, ταῦτόν δὴ μοι καγὼ φαίνομαι ξμαντῶ δρᾶν τὰ τῶν βίων πειρώμενος σχήματα διασήσασθαι κατὰ τρόπους τοὺς τῶν ψυχῶν, ὄντως αὐτῶν τὰ τροπιδεῖα καταβάλλεσθαι, ποῖα μηχανῆ καὶ τίσι ποτὲ τρόποις ξυνόντες τὸν βίον ἄριστα διὰ τοῦ πλοῦ τούτου τῆς ζωῆς διακομισθῶμεθα, τοῦτο σκοπεῖν ὀρθῶς. ἔτι δὴ τοίνυν τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα μεγάλης μὲν σπουδῆς οὐκ ἄξια, ἀναγκαῖόν γε μὴν σπουδαῖζειν· τοῦτο
20 δὲ οὐκ εὐτυχές. ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθά ἐσμεν, εἴ πως διὰ προσήκοντός τινος αὐτὸ πράττοιμεν, ἴσως ἂν ἡμῖν σύμμετρον ἂν εἴη. λέγω δὲ δὴ τί ποτε; ἴσως μὲντ' ἂν τίς μοι τοῦτ' αὐτὸ ὑπολαβὼν ὀρθῶς ὑπολάβοι.

et quid virum quidve mulierem deceat, ex ipsa utriusque naturae differentia declarare. porro, quod magnificum est et ad fortitudinem tendit, virile dicendum. venustum autem modestumque magis feminis esse accommodatius, et disputatione asseverandum et legibus sancendum. atque ordo quidem hic sit. deinceps declaremus, quo modo haec et quibus tradenda aperiendaque sint, et quando agenda. quemadmodum vero navium faber carinulas primum ad navis formam supponit, sic ego mihi facere videor. nam dum vitae conor figuras distinguere, secundum animorum naturas, formulas quasdam quasi carinulas iacio, ut, qua via et ratione huius vitae navem per haec maria ducturi simus, recte conspiciatur. humanae quidem res magno studio dignae non sunt. studere tamen necesse est: quod infortunatum dixerim. postquam vero hic sumus, si modo quodam convenienti id fecerimus, satis forsitan nobis erit factum. sed quid dicam, recte for-

ΚΑ. Πάνυ μὲν οὖν!

ΑΘ. Φημί χρῆναι τὸ μὲν σπουδαῖον σπουδαίειν, τὸ δὲ μὴ σπουδαῖον μὴ φύσει δὲ εἶναι θεὸν μὲν πάσης μακαρίου σπουδῆς ἄξιον, ἄνθρωπον δὲ, ὃ περ εἵπομεν ἔμπροσθεν, θεοῦ τι παίγνιον εἶναι μεμηχανημένον, καὶ ὄντως τούτο αὐτοῦ τὸ βέλτιστον γεγονέναι· τούτῳ δὲ δεῖν τῷ τρόπῳ ξυνεπόμενον καὶ παίζοντα ὅτι καλλίστας παιδιὰς πάντ' ἄνδρα καὶ γυναῖκα οὕτω διαβιῶναι, τούναντίον ἢ νῦν διανοηθέντας.

ΚΑ. Πῶς;

ΑΘ. Νῦν μὲν που τὰς σπουδὰς οἴονται δεῖν ἕνεκα τῶν παιδιῶν γίγνεσθαι· τὰ γὰρ περὶ τὸν πόλεμον ἡγοῦνται σπουδαῖα ὄντα τῆς εἰρήνης ἕνεκα δεῖν εὖ τίθεσθαι. τὸ δ' ἦν ἐν πολέμῳ μὲν ἄρα οὐτ' οὖν παιδιὰ πεφυκῖα οὐτ' αὖ παιδεία ποτὲ ἡμῖν ἀξιόλογος, οὔτε οὔσα οὔτε ἰσομένη. τὸ δὲ φάμεν ἡμῖν γε εἶναι σπουδαιώτατον, δεῖ δὲ τὸν κατ' εἰρήνην βίον ἕκαστον πλεῖστον τε καὶ ἄριστον διεξελθεῖν. τίς οὖν ὀρθότης παίζοντα ἐστὶ διαβιωτέον, τίνας δὲ παιδιὰς θύοντα καὶ ἄδοντα καὶ ὀρχούμενον, ὥστε τοὺς μὲν θεοὺς ἰλεως αὐτῷ παρασκευάζειν δυνατὸν εἶναι, τοὺς δ' ἐχθροὺς ἀμύνεσθαι καὶ νικᾶν μαχόμενον. ὅποια δὲ ἄδων ἔν

tassis aliquis quaeret. *Cl.* Recte admodum. *Athen.* Oportet igitur, aio, quod studio dignum est, studiose sectari: non digna vero nequaquam. ac Deum quidem omni beato studio dignum, hominem vero, sicut etiam supra diximus, Dei ludo esse fictum, atque id vere ipsius optimum esse. ita igitur affectos homines consequenter, et mares et feminas, versari in ludis quam pulcherrimis oportere, contra quam modo cogitantes. *Cl.* Quo pacto? *Athen.* Nunc certe studia ludorum gratia sequenda esse ducunt. nam rem bellicam putant studio dignam pacis gratia bene disponendam esse, cum in bello nec ludus inesse soleat, neque disciplina ratione digna fuerit unquam, nec sit modo, neque futura sit, nos autem eam disciplinam studio dignissimam arbitramur, qua homines instituti quam longissime atque optime in pace vitam agant. quae autem ludendi in vita recta sit ratio, et quales ludi in sacrificiis canendo saltandoque adhibendi sint, ut et Dii nobis reddantur propitii, et hostes fundantur in pugna, et quas polissimum res cantu et saltatione imitati haec utraque

τις καὶ ὀρχούμενος ἀμφοτέρω ταῦτα πράττει, τὸ μὲν τῶν τύπων εἰρηται καὶ καθά περ ὁδοὶ τέμνηται, καθ' ἃς ἰτέον προσδοκῶντα καὶ τὸν ποιητὴν εὖ λέγειν τὸ

Τηλέμαχ', ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῆσι νοήσεις, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται· οὐ γὰρ οἶω οὐ σε θεῶν ἀέκητι γενέσθαι τε τραφίμεν τε.

ταῦτόν δὲ καὶ τοὺς ἡμετέρους τροφίμους δεῖ διανοούμενους τὰ μὲν εἰρημένα ἀποχρώντως νομίζειν εἰρηθεῖν, τὰ δὲ καὶ τὸν δαίμονά τε καὶ θεὸν ἀνύστατον ὑποθήσεσθαι θυσῶν τε πέρι καὶ χορευῶν, οἷς τίσι τε καὶ ὅποτε ἕκαστος ἐκάστοις προσπαίζοντές τε καὶ ἰλεούμενοι κατὰ τὸν τρόπον τῆς φύσεως διαβιώσονται, θαύματα ὄντες τὸ πολὺ, σμικρὰ δὲ ἀληθείας ἅπαντα μέτεροντες.

ΜΕ. Παντάπασι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἡμῖν, ὦ ξένη, διαφανυλίζεις.

ΑΘ. Μὴ θαυμάσης, ὦ Μέγилле, ἀλλὰ ξύγγνωθί μοι· πρὸς γὰρ τὸν θεὸν ἀπιδὼν καὶ παθῶν εἶπον ὃ περ εἰρηκα νῦν. ἔσω δ' οὖν τὸ γένος ἡμῶν μὴ φανύλον, εἰ σοι φίλον, σπουδῆς δὲ τινος ἄξιον.

Τὸ δ' ἐξῆς τούτοις, οἰκοδομίαι μὲν εἰρηται γυμνασίων ἅμα καὶ διδασκαλείων κοινῶν τριχῆ κατὰ μέ-

consequi valeamus, quibusdam quasi formulis praesignatum est, et viae, per quas eundem, constratae sunt. qua sane in re credendum est poetam bene cecinisse, cum ait: *Telemache, alia quidem tu mente versabis, alia tibi daemon suggerit. non enim te puto sine numine Divum genitum et nutritum. hoc ipsum sufficienter dicta existimare; et si qua desunt, Daemonem Deumque sperare sibi suggesturum, quibus scilicet sacrificiis choreisque, et quando, et quae numina ludendo placare debeant, secundum modum naturae viventes: cum ipsi res quaedam mirae sint, ut plurimum veritatis parum participes. Meg.* Genus hominum, hospes, penitus parvifacis. *Athen.* Non mireris, sed ignosce, o Megille. nam cum ad Deum respexerim commotusque fuerim, ista dixi. genus ergo nostrum, si tibi sic placet, non vile, sed aliquo dignum studio sit. post haec gymnastorum doctrinarumque publica aedificia tripartito in media urbe locata sunt. foris

πολεμικούς καὶ τυραννικούς ποιοῦσα, καὶ μάλ' ἐνίοτε οὐκ ἀρνεῖς ὄντας, δυστυχοῦντάς γε μὴν.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Πῶς μὲν οὖν αὐτοὺς οὐ λέγοιμ' ἂν τὸ παράπαν δυστυχεῖς, οἷς γε ἀνάγκη διὰ βίου πεινώσι τὴν ψυχὴν αἰεὶ τὴν αὐτῶν διεξελθεῖν;

ΚΛ. Αὕτη μὲν τοίνυν μία· τὴν δὲ δὴ δευτέραν αἰτίαν τίνα λέγεις, ὦ ξένε;

ΑΘ. Καλῶς ὑπέμνησας.

ΚΛ. Αὕτη μὲν δὴ, φῆς σύ, μία διὰ βίου ἀπλη- 10
στος ζήτησις, παρέχουσα ἀσχολον ἕκαστον, ἐμπόδιος γί-
γνεται τοῦ μὴ καλῶς ἀσκεῖν τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἐκά-
στους. ἔσω· τὴν δὲ δὴ δευτέραν λέγε.

ΑΘ. Μῶν οὐ λέγειν ἀλλὰ διατρέβειν δοκῶ δι' ἀ-
πορίαν;

ΚΛ. Οὐκ, ἀλλὰ οἷον μισῶν δοκεῖς ἡμῖν κολάζειν
τὸ τοιοῦτον ἦθος μᾶλλον τοῦ δέοντος τῷ παραπεπτω-
κότι λόγῳ.

ΑΘ. Κάλλιε, ὦ ξένοι, ἐπεπλήξατε· κὸ μεταί τὰ
τοῦτο ἀκούοιτ' ἂν, ὡς ἔοικεν. 20

ΚΛ. Λέγε μόνον.

ΑΘ. Τὰς οὐ πολιτείας ἔγωγε αἰτίας εἶναι φημι
ἄς πολλὰς εἶρημα ἐν τοῖς πρόσθετον λόγοις, δημοκρα-
τίαν καὶ ὀλιγαρχίαν καὶ τυραννίδα. τούτων γὰρ δὴ πο-

tamen hac consuetudine evaserunt. *Cli.* Quomodo istud ais?
Athen. Immo cur non eos omnino infelices appellem, qui fame
coguntur per omnem vitam suam animam cruciari? *Cli.* Haec
utilique una causa est. alteram vero causam, hospes, quam di-
cis? *Athen.* Recte commonuisti. *Cli.* Ergo, ut ais, haec est
una, perpetua et inexplabilis divitiarum cupiditas: qua occupati
singuli prohibentur rem bellicam, ut decet, curare. sed alteram
iam expone. *Athen.* Num vobis videor, quia ad alteram desit
facultas, in hac nimium immorari? *Cli.* Non ita: sed odio per-
citus videris hos mores hominum, ad quos sermo hic incidit,
magis quam deceat insectari. *Athen.* Optime, o carissimi, me
nunc increpatis. quare, quod sequitur, audietis? *Cli.* Dic tan-
tum. *Athen.* Causam equidem esse assero gubernationum genera-
rum, de quibus saepe iam diximus, popularem gubernationem

λιτεία μὲν οὐδεμία, σασιωτεία δὲ πᾶσαι λέγουντ' ἂν
ὀρθότατα· ἐκόντων γὰρ ἐκοῦσα οὐδεμία, ἀλλ' ἀκόντων
ἐκοῦσα ἀρχει σὺν αἰεὶ τιμῇ βία, φοβούμενος δὲ ἀρχῶν
ἀρχόμενον οὔτε καλὸν οὔτε πλοῦσιον οὔτε ἰσχυρὸν οὔ-
τ' ἀνδρείον οὔτε τὸ παράπαν πολεμικὸν ἐκὼν ἐάσει γί-
γνεσθαι ποτέ. ταῦτ' οὖν ἐξὶ τὰ δύο πάντων μὲν σμι-
κροῦ διαφερόντως αἰτία, τούτων δ' οὖν ὄντος διαφέ-
ρει. τὸ δὲ τῆς νῦν πολιτείας ἦν νομοθετούμενοι λέγο-
μεν, ἐκπέφηνεν ἀμφοτέρω· σχολὴν τε γὰρ ἀγει ποῦ
10 μεγίστην, ἐλεύθεροί τε ἀπ' ἀλλήλων εἰσὶ, φιλοχρημάτοι
δὲ ἡμῖς ἂν, οἶμαι, γίγνουντ' ἂν ἐκ τούτων τῶν νό-
μων· ὡς εἰκότως ἅμα καὶ κατὰ λόγον ἢ τοιαύτη κατὰ σα-
σις πολιτείας μόνη δέξαιτ' ἂν τῶν νῦν τὴν διαπεραν-
θεισαν παιδείαν τε ἅμα καὶ παιδιῶν πολεμικὴν ἀπο-
τελεοθεῖσαν ὀρθῶς τῷ λόγῳ.

ΚΛ. Καλῶς.

ΑΘ. Ἄρ' οὖν οὐ τούτοις ἐφεξῆς ἐξὶ μνησθῆναι
ποτε περὶ ἀπάντων τῶν ἀγῶνων τῶν γυμνικῶν, ὡς
ἴσα μὲν αὐτῶν πρὸς πόλεμον ἐξιν ἀγωνίσματα, ἐπι-
20 τηδευτέον καὶ θετέον ἄθλα νικητήρια, ὅσα δὲ μὴ,
χαίρειν ἐατέον; ἂ δ' ἐξιν, ἐξ ἀρχῆς ἀμεινον ῥηθῆναι
τε καὶ νομοθετηθῆναι. καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ δρό-
μον καὶ τάχος ἄλως ἄρ' οὐ θετέον;

paucorum potentiam et tyrannidem. nulla certe potestas huius-
modi respublica est: sed seditiones appellari omnes rectissime
possunt. nulla enim volentibus volens, sed volens nolentibus
semper vi aliqua dominatur. in quibus cum princeps subditos
timeat, nec honos nec divites nec robustos nec fortes nec
omnino bellicosos sponte unquam fieri patietur. haec duae omnium
quidem quodammodo horum certe praecipuae causae sunt. quas
utrasque respublica haec, cui nunc leges damus, effugisse vide-
tur. nam et in otio maximo est et penitus libera: et ex his legi-
bus homines pecuniarum cupidi minime fiunt. ideo verisimile
est, ut haec sola omnium, quae nunc sunt, rerum publicarum
disciplinam bellicam ludamque simul, de quibus recte disserui-
mus, suscipere possit. *Cli.* Probe. *Athen.* Deinceps de omni-
bus gymniciis possamus certaminibus dicere, ut his praemia pon-
nantur, quae ad bellum conducunt, cetera dimittantur. sed quae
ista sunt, a principio recensenda sunt et legibus sancienda: et
primo, quae ad cursum velocitatisque pertineat. nomine? *Cli.*

τὴν ταύτην συνδιαπονοῦσιν, ἀναγκαῖον νομοθετοῦντά
 ἔστι τρέπεσθαι. Πρῶτον δὴ νόμοι ἐξωσαν λεγόμενοι
 τοῦνομα γεωργικοί. Διὸς ὀρίον μὲν πρῶτος νόμος ὄδε
 εἰρήσθω· μὴ κινεῖτω γῆς ὄρια μηδεὶς μήτε οἰκείου
 πολίτου γείτονος μήτε ὁμοτέρομονος, ἐπ' ἐσχατιᾷ κε-
 κτημένος ἄλλω ξένῳ γειτονῶν, νομίσις τὸ τὰκίνητα 845
 κινεῖν ἀληθῶς τοῦτο εἶναι, βουλέσθω δὲ πᾶς πέτρον
 ἐπιχειρῆσαι κινεῖν τὸν μέγιστον ἄλλον [πλὴν ὄρον] μᾶλ-
 λον ἢ σμικρὸν λίθον ὀρίζοντα φιλίαν καὶ ἐχθραν ἐνορ-
 10 κων παρὰ θεῶν· τοῦ μὲν γὰρ ὁμόφυλος Ζεὺς μάρ-
 τυς, τοῦ δὲ ξένιος, οἱ μετὰ πολέμων τῶν ἐχθίστων
 ἐγείρονται. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ νόμῳ ἀναισθητος
 τῶν ἀπ' αὐτοῦ κακῶν γίγνοιτ' ἂν, καταφρονήσας δὲ
 διτταῖς δίκαις ἐνοχος ἔσω, μιᾷ μὲν παρὰ θεῶν καὶ
 πρώτη, δευτέρῃ δὲ ὑπὸ νόμου. μηδεὶς γὰρ ἐκὼν κι-
 νεῖτω γῆς ὄρια γειτόνων· ὅς δ' ἂν κινήσῃ, μὴννέτω
 μὲν ὁ βουλόμενος τοῖς γεωμόροις, οἱ δὲ εἰς τὸ δικα-
 σῆριον ἀγόντων· ἦν δὲ τις ὄφλη τὴν τοιαύτην δίκην,
 ὡς ἀνάδασον γῆν λάθρα καὶ βία ποιοῦντος τοῦ ὄφλον-
 20 τος, τιμάτω τὸ δικασῆριον ὅ τι ἂν δέη πάσχειν ἢ
 ἀποτίνειν τὸν ἥττηθέντα. Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο. βλάβαι
 πολλαὶ καὶ σμικραὶ γειτόνων γιγνόμεναι, διὰ τὸ θα-

bore suo ipsum parant, venire necesse est. et agriculturae leges
 primo ponantur. primaque terminalis Iovis haec: nemo fines at-
 que terminos terrae moveat, nec civis vicini, nec finitimi pe-
 regrini, si agri extrema possideat: sed putet id esse verum, quod
 fertur, hic immobilia movet: malitque unusquisque saxum in-
 gens movere quam parvum lapidem, iureiurando a Diis firma-
 tum, quo amicitiae et inimicitiae terminentur. alterius enim Iup-
 piter contribulis, alterius hospitalis est testis, qui hostili proe-
 lio semperinsurgunt. qui legi obtemperat, indemnus utique sit: qui
 eam despexerit, duplices poenas luat, primo quidem Deo vindice,
 deinde lege, quae iubet, ut nemo sponte vicini agri terminos
 moveat. eum vero, qui moverit, quicumque voluerit, ad agrico-
 las deferat, agricolae ad iudicium ducant: a quo damnatus, ut-
 pote terminorum clam vique turbator, reddat patiaturque, prout
 iudices indicaverint. multa deinde parvaeque damna, in vincinia
 saepius facta, magnas inimicitias pariunt, vicinitatem difficilem

ΚΑ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Ὡς οἱ κακοὶ πάντες εἰς πάντα εἰσὶν ἄνο-
τες κακοί. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος ἀνάγκη πού τούτω
ξυνέπεσθαι τὸν ἐξῆς λόγον.

ΚΑ. Τίνα λέγεις;

ΑΘ. Ὡς ὁ μὲν ἀδικός που κακός, ὁ δὲ κακός
ἄνων τοιούτος. ἀκουσίως δὲ ἐκούσιον οὐκ ἔχει πράττε-
σθαι ποτε λόγον· ἄνων οὖν ἐκείνω φαίνοιτ' ἂν ἀδι-
κεῖν ὁ ἀδικῶν τῷ τὴν ἀδικίαν ἀκούσιον τιθεμένῳ. καὶ
10 δὴ καὶ νῦν ὁμολογητέον ἐμοί· ξύμφημι γὰρ ἄκοντας
ἀδικεῖν πάντας· εἰ καὶ τις φιλοεικίας ἢ φιλοτιμίας
ἕνεκα ἄκοντας μὲν ἀδίκους εἶναι φησὶν, ἀδικεῖν μὴν
ἐκόντας πολλούς, ὃ γ' ἐμὸς λόγος ἐκεῖνος ἀλλ' οὐχ
οὗτος. τίνα οὖν αὖ τρόπον ἔγωγε ξυμφωνοίην ἂν τοῖς
ἔμμαντοῦ λόγοις, εἴ με, ὦ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἔρω-
τῶτε, Εἰ δὴ ταῦτα οὕτως ἔχοντά ἐστιν, ὦ ξένε, τί συμ-
βουλεύεις ἡμῖν περὶ τῆς νομοθεσίας τῇ τῶν Μαγνή-
των πόλει; πότερον νομοθετεῖν ἢ μῆ; Πῶς γὰρ οὐ;
φῆσω. Διοριεῖς οὖν αὐτοῖς ἀκούσιά τε καὶ ἐκούσια
20 ἀδικήματα, καὶ τῶν μὲν ἐκουσίων ἀμαρτημάτων τε
καὶ ἀδικημάτων μείζους τὰς ζημίας θήσομεν, τῶν

mihī dictum arbitror. *Cli.* Quo pacto? *Athen.* Quod si supra dictum non est, nunc saltem me dicere existimate. *Cli.* Quidnam? *Athen.* Malos omnes omnino non sponte malos esse. quod si ita est, illud quoque sequi necesse est. *Cli.* Quid? *Athen.* Iniustum esse malum, et malum non sponte huiusmodi esse, non sponte vero fieri, quod voluntarium est, nulla unquam ratione potest. qui igitur iniustitiam involuntariam putat, iniuste agentem hominem iniuste agere non sponte putabit. mihī quoque mecum modo conveniendum est, cum omnes non sponte iniuriari fatear: quamvis possit quispiam ambitionis contentio- nisve causa illud nobis obicere, iniustos quidem non sponte iniustos esse, multos tamen illorum sponte iniuriari. mea quippe sententia non haec, sed illa est. quomodo ergo verbis meis ipse conveniam, si me ita, o Clinia et Megille, interrogabitis: Si ita haec se habent, hospes, quid nobis de Magnesiensium civitate consulis? darene leges ipsis, an non? Ego vero dare leges con- sulam. Tum vos ita: distingues igitur ipsis, sponte atque item non sponte factas iniurias: et illarum maiores, harum vero mino-

ὥστε γνῶναί τε τὰ συμφέροντα ἀνθρώποις εἰς πολι-
 τειαν καὶ γνοῦσα τὸ βέλτιστον ἀεὶ δύνασθαι τε καὶ ἐθέ-
 λειν πράττειν. γνῶναι μὲν γὰρ πρῶτον χαλεπὸν ὅτι
 πολιτικῇ καὶ ἀληθεῖ τέχνῃ οὐ τὸ ἴδιον ἀλλὰ τὸ κοινὸν
 ἀνάγκη μέλειν — τὸ μὲν γὰρ κοινὸν ξυνδεῖ, τὸ δὲ
 ἴδιον διασπᾷ τὰς πόλεις — καὶ ὅτι ξυμφέρει τῷ κοινῷ
 τε καὶ ἰδίῳ τοῖν ἀμφοῖν, ἦν τὸ κοινὸν τιθῆται καλῶς
 μᾶλλον ἢ τὸ ἴδιον· δεύτερον δέ, εἰάν ἄρα καὶ τὸ γνῶ-
 ναί τις ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε λάβῃ ἱκανῶς ἐν τέχνῃ,
 10 μετὰ δὲ τοῦτο ἀνυπεύθυνός τε καὶ αὐτοκράτωρ ἄρξῃ
 πόλεως, οὐκ ἂν ποτε δύναιτο ἐμμεῖναι τούτῳ τῷ δό-
 γματι καὶ διαβιῶναι τὸ μὲν κοινὸν ἠγούμενον τρέφων
 ἐν τῇ πόλει, τὸ δὲ ἴδιον ἐπόμενον τῷ κοινῷ, ἀλλ' ἐπὶ
 πλεονεξίαν καὶ ἰδιοπραγίαν ἢ θνητῇ φύσει αὐτὸν ὀρ-
 μήσει ἀεὶ, φεύγουσα μὲν ἀλόγως τὴν λύπην, διώκουσα
 δὲ τὴν ἡδονήν, τοῦ δὲ δικαιοτέρου τε καὶ ἀμείνονος
 ἐπιπροσθεν ἀμφοῦ τούτῳ προσήσεται, καὶ σκότος ἀπερ-
 γαζομένη ἐν αὐτῇ πάντων κακῶν ἐμπλήσει πρὸς τὸ
 τέλος αὐτῆν τε καὶ τὴν πόλιν ὅλην· ἐπεὶ ταῦτα εἴ
 20 ποτέ τις ἀνθρώπων φύσει ἱκανός, θείᾳ μοίρᾳ γεννη-
 θείς, παραλαβεῖν δυνατὸς εἴη, νόμων οὐδὲν ἂν δεῖοτο

humanae vitae bonum conferunt, sufficienter cognoscat: et si cogno-
 vit, ut optimum id, quod novit, semper agere possit ac velit. nam pri-
 mum difficile est nosse, quod civili veraeque arti non proprium, sed
 publicum necessario est curandum: publicum quippe civitates con-
 nectit atque coniungit, proprium dissipat: quodve tam publice quam
 privatim praestat commune, quam proprium, bene disponere. deinde,
 licet aliquis forsitan haec ita se habere sufficienter arte cognoscat,
 tamen, si tanta cum licentia civitatis imperium teneat, ut nulli
 rationum relationi subiectus sit, nunquam in ea sententia per
 totam vitam permanere poterit, ut publicum in civitate, tanquam
 praecipuum, bonum augeat, privatam vero post publicum ponat: sed
 ad utilitatem propriam privatamque commoditatem natura
 ipsum semper mortalis impellet, quae absque ratione tam dolo-
 rem fugit quam voluptatem prosequitur: atque haec utraque
 iustiori meliorique praeponet, et tenebris obruta malis omnibus
 tandem se ipsam omnino civitatemque replebit. profecto, si quis
 hominum divinae sortis favore ea natura praeditus esset, ut cog-
 nosceret publicum bonum, ad idque genere ac semper inten-
 Plat. Diall. Part. III. Vol. III. L

τῶν ἀρξόντων ἑαυτοῦ. ἐπισημῆς γὰρ οὔτε νόμος οὔτε
 τάξις οὐδεμία κρείττων, οὔδ' ἐμὲς ἐξὶ νοῦν οὐδενὸς
 ὑπήκοον οὔδ' ἐδοῦλον ἀλλὰ πάντων ἄρχοντα εἶναι, εἴην
 περ ἀληθινὸς ἐλεύθερός τε ὄντως ἢ κατὰ φύσιν. νῦν
 δέ — οὐ γὰρ ἐσὶν οὐδαμοῦ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἢ κατὰ
 βραχὺ· διὸ δὴ τὸ δεύτερον αἰρετέον, τάξιν τε καὶ νό-
 μον, ἃ δὴ τὸ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄρα καὶ βλέπει, τὸ
 δ' ἐπὶ πᾶν ἀδυνατεῖ. ταῦτα δὴ τῶνδε εἵνεκα εἴρηται.
 νῦν ἡμεῖς τάξομεν τί χρὴ τὸν τρώσαντα ἢ τι βλά-
 ψαντα ἕτερον ἄλλον παθεῖν ἢ ἀποτίνειν. πρόχειρον δὴ 10
 παντὶ περὶ παντός ὑπολαβεῖν ὀρθῶς τὸν τί τρώσαντα
 ἢ τίνα ἢ πῶς ἢ πότερα λέγεις; μυρία γὰρ ἕκαστά ἐσι
 τούτων καὶ πάμπολυ διαφέροντα ἀλλήλων. ταῦτ' οὖν δὴ
 δικασηρίοις ἐπιτρέπειν κρίνειν πάντα ἢ μηδὲν ἀδύνατον.
 ἐν μὲν γὰρ κατὰ πάντων ἀναγκαῖον ἐπιτρέπειν κρίναι,
 τὸ πότερον ἐγένετο ἢ οὐκ ἐγένετο ἕκαστον τούτων· τὸ
 176 δὲ μηδὲν ἐπιτρέπειν αὐτὸ περὶ τοῦ τί δεῖ ζημιοῦσθαι καὶ
 πᾶσχειν τί χρεῶν τὸν ἀδικήσαντα τούτων τι, ἀλλ' αὐ-
 τὸν περὶ πάντων νομοθετῆσαι σμικρῶν καὶ μεγάλων,
 σχεδὸν ἀδύνατον.

ΚΑ. Τίς οὖν ὁ μετὰ τούτον λόγος; 20

deret, nullis legibus sibi dominaturis egeret: quoniam nulla lex,
 nullus ordo scientia melior praestantiorque habetur; nec fas est
 mentem alicui subiici atque servire; sed potius, si ita vera libe-
 raque sit, omnibus dominari. nunc vero nusquam haec reperi-
 tur, sed minimum quid ipsius apparet. quare, quod secundo
 loco est, eligere decet ordinem atque legem, a quibus plurima
 quidem perspiciuntur, omnia vero videri nequeunt. sed his ho-
 rum gratia propositis, statuamus iam, quid pati vel solvere de-
 beat, qui alium vulneravit vel aliter obfuit. cuique enim facile
 est singula huiusmodi recte comprehendere, utrum videlicet quis
 vulneraverit an non, quem, qua in parte, quo pacto. haec enim
 singula innumerabilia paene sunt et inter se maxime differunt.
 haec autem iudicio cuncta, vel nihil horum, committere impos-
 sibile est. quippe illud unum in omnibus committere necesse est,
 utrum factum unumquodque horum sit an non. nihil etiam de
 multa iniuriantis committere, sed magna parvaque omnia lege
 determinare impossibile est. *Cli.* Quomodo igitur post haec di-
 cendum est? *Athen.* Sic utique: quod quaedam iudicio conce-

ΚΛ. Φράζ' ἔτι σαφέστερον.

ΑΘ. Λέγουσί πού τινες ὡς πάντα ἐξὶ τὰ πράγματα γιγνόμενα καὶ γενόμενα καὶ γενησόμενα τὰ μὲν φύσει, τὰ δὲ τέχνῃ, τὰ δὲ διὰ τύχην.

ΚΛ. Οὐκοῦν καλῶς;

ΑΘ. Εἰκός γέ τοί που σοφοὺς ἄνδρας ὀρθῶς λέγειν. ἐπόμενοι γε μὴν αὐτοῖς σκεψόμεθα τοὺς ἐκείθεν, τί ποτε καὶ τυγχάνουσι διανοούμενοι.

88g

ΚΛ. Πάντως.

10 ΑΘ. Ἔοικε, φασί, τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν καὶ κάλλιστα ἀπεργάζεσθαι φύσιν καὶ τύχην, τὰ δὲ σμικρότερα τέχνῃν, ἣν δὴ παρὰ φύσεως λαμβάνουσας τὴν τῶν μεγάλων καὶ πρώτων γένεσιν ἔργων πλάττειν καὶ τεκταίνεσθαι πάντα τὰ σμικρότερα, ἃ δὴ τεχνικὰ πάντα προσεγορεύομεν.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ὡδ' ἔτι σαφέστερον ἐρῶ. πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχῃ φασί, τέχνῃ δὲ οὐδὲν τούτων. καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὐτὰ σώματα, γῆς
20 τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης ἄστρον τε πέρι, διὰ τούτων γεγενῆσθαι παντελῶς ὄντων ἀψύχων. τύχῃ δὲ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα ἑκάστων, ἣ ἔμπειπτονεν ἀρμόττοντα οἰκείως πως, θερμαὶ ψυχροῖς ἢ ξηρὰ πρὸς

Res omnes nonnulli aiunt, quae fiunt, quae futurae quaeque factae sunt, vel natura vel fortuna vel arte fieri. *Cl.* Et probe quidem. *Athen.* Certe non absurdum est viros sapientes probe dixisse. quare sequamur ipsos: inquiramusque, quidnam intellexerunt. *Cl.* Omnino. *Athen.* Maxima dicunt atque pulcherrima natura fortunaque fieri: arte vero minora: eamque dicunt, accepta a natura magnorum primorumque operum generatione, fingere fabricareque minora omnia, quae artificiosa ab omnibus appellantur. *Cl.* Quomodo istud ais? *Athen.* Sic planius dicam. ignem, aquam, terram, aërem, omnia haec non arte sed natura et fortuna esse dicunt. corpora etiam, quae post haec sunt, rerum terrenarum, solis, lunae, stellarum omnium, ex istis anima prorsus carentibus facta fuisse aiunt: fortunaque virium lata, singula casu singulis convenisse: atque ita frigida calidis, sicca humidis, mollia duris, et omnino contraria contrariis, duce fortuna necessario temperata fuisse. hoc pacto

ὕγρα καὶ μαλακὰ πρὸς σκληρά, καὶ πάντα ὅποσα τῆ
 τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ τύχην ἐξ ἀνάγκης συνεκε-
 ράσθη, ταύτη καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω γεγεννημένα τὸν
 τε οὐρανὸν ὅλον καὶ πάντα ὅποσα κατ' οὐρανόν, καὶ
 ζῶα αὐτὰ καὶ φυτὰ ξύμπαντα, ὥρων πασῶν ἐκ τούτων
 γενομένων, οὐ διὰ νοῦν, φασίν, οὐδὲ διὰ τινα θεὸν
 οὐδὲ διὰ τέχνην, ἀλλὰ ὃ λέγομεν, φύσει καὶ τύχῃ. τέ-
 χνην δὲ ὑπερον ἐκ τούτων ὑπέραν γενομένην, αὐτὴν
 θνητὴν ἐκ θνητῶν, ὑπερα γεγεννημένα παιδιὰς τινὰς
 ἀληθείας οὐ σφόδρα μετεχούσας, ἀλλὰ εἰδὼλ' ἅττα 10
 ξυγγενῆ ἑαυτῶν, οἳ ἢ γραφικὴ γεννᾶ καὶ μουσικὴ καὶ
 ὄσαι ταύταις εἰσὶ συνέριθοι τέχνηαι. αἱ δὲ τι καὶ σπου-
 δαιὸν ἄρα γεννῶσι τῶν τεχνῶν, εἶναι ταύτας ὅποσαι
 τῆ φύσει ἐκοίνωσαν τὴν αὐτῶν δύναμιν, οἷον αὐτὰ
 ιατρικὴ καὶ γεωργικὴ καὶ γυμναστικὴ. καὶ δὴ καὶ τὴν πο-
 λιτικὴν σμικρὸν τι μέρος εἶναι φασὶ κοινωνοῦν φύσει,
 τέχνη δὲ τὸ πολὺ. οὕτω δὲ καὶ τὴν νομοθεσίαν πάσαν
 οὐ φύσει, τέχνη δὲ ἧς οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τὰς θέσεις.

ΚΑ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Θεοὺς, ὃ μακρότερον εἶναι πρῶτόν φασιν οὐ- 20
 τοι τέχνη, οὐ φύσει ἀλλὰ τισὶ νόμοις, καὶ τούτους
 ἄλλους ἄλλοις, ὅπῃ ἕκαστοι ἑαυτοῖσι συνωμολόγησαν
 νομοθετούμενοι· καὶ δὴ καὶ τὰ καλὰ φύσει μὲν ἄλλα
 εἶναι, νόμῳ δὲ ἔτερα· τὰ δὲ δὴ δίκαια οὐδ' εἶναι τὸ

coelum totum, et quae in eo sunt omnia, animalia quoque et
 plantas et anni tempora fuisse producta: non per intellectum,
 neque per Deum aliquem, sed natura, ut diximus, atque for-
 tuna. ex quibus arte postea mortalem a mortalibus factam, po-
 sterioribus quasdam res genuisse, non penitus veritatis participes,
 sed simulacra quaedam sibi ipsis cognata: qualia pictura, mu-
 sica ceteraeque artes his similes generant. si quae vero artes se-
 rium aliquid faciunt, eas esse, quae vim suam cum natura com-
 municant: qualis est medicina, agricultura, gymnastica. civilem
 praeterea peritiam aiunt parva quadam parte cum natura, ma-
 gna vero cum arte concurrere: atque ita universam legum posi-
 tionem non cum natura, sed cum arte, cuius positiones verae
 non sint, convenire. *Cl.* Quonam pacto? *Athen.* Deos, o
 beate vir, non natura, sed arte et legibus quibusdam constare
 volunt, easque aliis alios esse, prout singuli secum consentientes
 lege sanxerunt. pulchra vero vel honesta alia natura, alia lege

ἀπεργασάμενοι λόγοι, ὃ δὲ ὕψερρον πρότερον, ὅθεν ἡμαρτήμασι περὶ θεῶν τῆς ὄντως οὐσίας.

892

ΚΑ. Οὐπω μανθάνω.

ΑΘ. Ψυχὴν, ὃ ἑταῖρε, ἡγνοημένοι κινδυνεύουσι μὲν ὀλίγον ξυμπαντες οἷόν τε ὄν τυγχάνει καὶ δύναμιν ἣν ἔχει, τῶν τε ἄλλων αὐτῆς πέρι καὶ δὴ καὶ γενέσεως, ὡς ἐν πρώτοις ἐστὶ σωμάτων ἐμπροσθεν πάντων γενομένη, καὶ μεταβολῆς τε αὐτῶν καὶ μετακοσμήσεως ἀπάσης ἄρχει παντός μᾶλλον. εἰ δὲ ἐστὶ ταῦτα
10 οὕτως, ἄρα οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ ψυχῆς συγγενῆ πρότερα ἂν εἴη γεγονότα τῶν σώματι προσηκόντων, οὐσης ταύτης προεβυτίρας ἢ σώματος;

ΚΑ. Ἀνάγκη.

ΑΘ. Δόξα δὴ καὶ ἐπιμέλεια καὶ νοῦς καὶ τέχνη καὶ νόμος σκληρῶν καὶ μαλακῶν καὶ βαρέων καὶ κούφων πρότερα ἂν εἴη καὶ δὴ καὶ τὰ μεγάλα καὶ πρώτα ἔργα καὶ πράξεις τέχνης ἂν γίγνοιτο, ὄντα ἐν πρώτοις, τὰ δὲ φύσει καὶ φύσις, ἣν οὐκ ὀρθῶς ἐπονομάζουσιν αὐτὸ τοῦτο, ὕψερα καὶ ἀρχόμενα ἂν ἐκ τέχνης εἴη
20 καὶ νοῦ.

ΚΑ. Πῶς;

ΑΘ. Οὐκ ὀρθῶς φύσιν βούλονται λέγειν γενέσει τῆν περὶ τὰ πρώτα. εἰ δὲ φανήσεται ψυχῇ πρότον,

mos impios effecerunt: quod vero posterius, id prius. quare veram Deorum substantiam ignorarant. *Cl.* Nondum intelligo. *Athen.* Qualis anima sit et quam habeat vim, omnes ferme ignorasse videntur, tum quoad alia tum quoad eius generationem, quod ante omnia corpora nata sit, et transmutationis decorisque corporum ipsa sit maxime omnium princeps. si haec ita sint, nonne quae animae ipsius propria sunt, necessario priora his erunt, quae ad corpus pertinent, cum ipsa corpore sit antiquior? *Cl.* Necesse est. *Athen.* Ergo opinio, cura, intellectus et ars et lex duris et molibus, gravibus atque levibus priora sunt. quare ingentia et prima opera operationesque ipsae artis in primis erunt: quae vero natura sunt et natura ipsa, quam non recte sic appellant, posterius sunt et artem intellectumque sequuntur. *Cl.* Cur non recte? *Athen.* Quia naturam generationem circa prima dicere volunt, primaque ponunt corpora. si autem non

ἴλιγγόν τε ἔμῃν ἐμποίησῃ παραφερόμενός τε καὶ ἔρω- 893
 τῶν ἀήθεις ὄντας ἀποκρίσεων, εἴτ' ἀσχημοσύνην ἀπρέ-
 πείαν τε ἐντέκη ἀηδῆ, δοκεῖ δὴ μοι χρῆναι ποιεῖν οὐ-
 τωσὶ τὰ νῦν ἐμέ, ἀνερωτᾶν πρῶτον ἐμαντὸν ἀκουόν-
 των ὑμῶν ἐν ἀσφαλεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποκρίνασθαι
 πάλιν ἐμέ, καὶ τὸν λόγον ἅπαντα οὕτω διεξελθεῖν, μέ-
 χρι περ ἂν ψυχῆς περὶ διαπεράνηται καὶ δεῖξῃ πρότερον
ὄν ψυχὴν σώματος.

ΚΛ. "Αἰετ', ὦ ξένη, δοκεῖς ἡμῖν εἰρημέναι, ποῖοι
 10 τε ὡς λέγεις.

ΑΘ. "Αγε δὴ, θεὸν εἴ ποτε παρακλητέον ἡμῖν;
 νῦν ἔσω τοῦτο οὕτω γενόμενον· ἐπὶ γε ἀπόδειξιν ὡς
 εἰσὶ τὴν αὐτῶν σπουδῇ πάσῃ παρακεκλήσθων. ἐχόμενοι
 δὲ ὡς τινος ἀσφαλοῦς πείσματος ἐπιβαίνωμεν εἰς τὸν
 νῦν λόγον. καὶ μοι ἐλεγχομένῳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἔρω-
 τήσοι τοιαῖσδε ἀσφαλέςατα ἀποκρίνεσθαι φαίνεται.
 καὶ τα δέ, ὦ ξένη, ὁπόταν φῆ τις, ἄρα ἔζημε μὲν πάντα,
 κινεῖται δὲ οὐδέν; ἢ τοῦτω πᾶν τούναντιον; ἢ τὰ μὲν
 αὐτῶν κινεῖται, τὰ δὲ μένει; Τὰ μὲν κινεῖταιί που,
 20 φήσω, τὰ δὲ μένει. Μῶν οὖν οὐκ ἐν χώρᾳ τινὶ τὰ τε
 ἔσωτα ἔζημε καὶ τὰ κινούμενα κινεῖται; Πῶς γὰρ οὔ;
 Καὶ τὰ μὲν γε ἐν μιᾷ ἔδρᾳ τοῦτό που ἂν δρώη, τὰ

cessibilis, ne vertiginem tenebrasque vobis faciat, ad eas vos
 quaestiones deducens, quibus consueti non estis, atque hoc pacto
 dedecore tristitiaque afficiat, periculum in me primo ita facium-
 cum censeo, ut et me ipsam interrogem et mihi ipsi respon-
 deam, et hoc pacto vobis in tuto audientibus totam hanc de
 anima disputationem pertranseam, qua prior esse corpore osten-
 datur. *Cl.* Optime, hospes, loqui videris; facitoque, ut dicis.
Athen. Age igitur, modo magis quam unquam Deum omni stu-
 dio invocemus, cum Deos esse diligenter demonstrare conemur:
 rationemque ingrediamur rudentibus tutissime tensis. in hac au-
 tem disputatione interrogationibus huiusmodi sic securissime re-
 spondere videor. si quis roget, O amice, stantne omnia nihil-
 que movetur: an contra stat nihil, cuncta moventur? vel aliqua
 moventur, aliqua permanent? huic utique respondebo manere
 alia, alia vero moveri. Nonne in aliquo loco stant et moventur?
 Quidni? Nonnulla in una sede id faciunt, nonnulla in pluri-

ἐκείνων ἕξις διαμένη· μὴ μενούσης δὲ αὐτῆς δι' ἀμ-
 φότερα ἀπόλλυται. γίνεται δὴ πάντων γενεαίς, ἡνί- 894
 κ' ἂν τί πάθος ᾗ; δῆλον ὡς ὁπόταν ἀρχὴ λαβοῦσα αὐ-
 ξην εἰς τὴν δευτέραν ἔλθῃ μεταβάσιν καὶ ἀπὸ ταύτης
 εἰς τὴν πλησίον, καὶ μέχοι τριῶν ἔλθοῦσα αἰσθησιν
 σχῆ τοῖς αἰσθανομένοις. μεταβάλλον μὲν οὖν οὕτω
 καὶ μετακινούμενον γίνεται πᾶν· ἔστι δὲ ὄντως ὄν,
 ὁπόταν μὲνῃ· μεταβαλὼν δὲ εἰς ἄλλην ἕξιν διέφθαρ-
 ται παντελῶς. ἄρ' οὖν κινήσεις πάσας εἰρήκαμεν ὡς ἐν
 10 εἶδεσι λαβεῖν μετ' ἀριθμοῦ, πλήν γε, ὧ φίλοι, δυοῖν;

ΚΑ. Ποίαιν δὴ;

ΑΘ. Σχεδόν, ὧ γαθέ, ἐκείναι, ὧν ἕνεκα πᾶσα
 ἡμῖν ἐστὶν ἡ σκέψις τὰ νῦν.

ΚΑ. Λέγε σαφέστερον.

ΑΘ. Ψυχῆς ἦν ἕνεκά που;

ΚΑ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘ. Ἐξω τοίνυν ἡ μὲν ἕτερα δυναμένη κινεῖν
 κίνησις, ἑαυτὴν δὲ ἀδυνατοῦσα ἀεὶ μία τις, ἡ δ' ἑαυ-
 τὴν τ' ἀεὶ καὶ ἕτερα δυναμένη κατὰ τε συγκρίσεις ἐν
 20 τε διακρίσεσιν ἀξίαις τε καὶ τῷ ἐναντίῳ καὶ γενέσεσι
 καὶ φθοραῖς ἄλλη μία τις αὐτῶν πασῶν κινήσεων.

ΚΑ. Ἐξω γὰρ οὖν.

prior singulorum habitus permanet: quando vero non perma-
 net, propter utraque corruptio sequitur. fit igitur omnium ge-
 neratio, quando passio quaedam fit: cum videlicet principium
 capto incremento ad secundam perveniat translationem, et ab hac
 in proximam: cumque ad tres usque pervenerit, in sentientibus
 sensum habuerit. hac ergo transmutatione atque translatione
 quodlibet gignitur. vere autem est, quando permanet, quod si in
 alium habitum permutatum sit, iam penitus est corruptum. spe-
 cies motuum omnes, praeter duas, o amici, iam diximus. *Cli.*
 Quas illas? *Athen.* Illos, o bone vir, motus nondum diximus,
 quorum paene gratia tota haec consideratio est. *Cli.* Dic pla-
 nius. *Athen.* Animae gratia disputationem hanc aggressi sumus.
Cli. Maxime. *Athen.* Sit ergo alter motus, quo quid alia sem-
 per movere potest quidem, se ipsum vero non potest: alter, quo
 quid et se ipsum semper et alia potest movere, coniungendo, dis-
 iungendo, augendo et contra: generando praeterea et corrup-
 pendo. qui motus a ceteris omnibus est distinctus. *Cli.* Sint,

ΑΘ. Οὐνοῦν τὴν μὲν ἕτερον αἰεὶ κινουῦσαν καὶ μεταβαλλομένην ὑφ' ἑτέρου φήσομεν ἐνάτην αὖ, τὴν τε ἑαυτὴν κινουῦσαν καὶ ἕτερα, ἐναρμότιουσαν πᾶσι μὲν ποιήμασι, πᾶσι δὲ παθήμασι, καλουμένην δὲ ὄντως τῶν ὄντων πάντων μεταβολὴν καὶ κίνησιν, ταύτην δὲ δεκάτην σχεδὸν ἕροῦμεν.

ΚΛ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘ. Τῶν δὴ δέκα μάλιστα ἡμῖν κινήσεων τίνα προορίσασθαι οὐκ ὀρθότατα πασῶν ἐξῆρωμενεσάτην τε εἶναι καὶ πρακτικὴν διαφερόντως;

ΚΛ. Μυρίω ἀνάγκη που φάναι διαφέρειν τὴν αὐτὴν αὐτὴν δυναμένην κινεῖν, τὰς δὲ ἄλλας πάσας ὑσέρας.

ΑΘ. Εὖ λέγεις. ἄρ' οὖν ἡμῖν τῶν νῦν οὐκ ὀρθῶς ῥηθέντων μεταθετέον ἐν ἡ καὶ δύο;

ΚΛ. Ποῖα φῆς;

ΑΘ. Τὸ τῆς δεκάτης ῥηθὲν σχεδὸν οὐκ ὀρθῶς εἴρηται.

ΚΛ. Πῆ;

ΑΘ. Πρῶτον γενέσει τ' ἐστὶ καὶ ὁμίη κατὰ λόγον· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἔχομεν τούτου δεύτερον, ἄρτι ῥηθὲν ἀτόπως ἕνατον.

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ut vis. *Athen.* Nonne motum illum nonum ponemus, quo aliquid ab alio movetur et alia movet? decimum vero collocabimus illum, quo et se movet et alia: qui certe omnibus actionibus et passionibus se accommodat, rerumque omnium, quaecunque sint, revera motus et transmutatio nuncupatur? *Cli.* Ita prorsus. *Ath.* Quem potissimum ex decem motibus ceteris omnibus, tanquam robustissimum et efficacissimum, praeponeamus? Necesse est eum quo quid et se et alia movere potest, longissimo intervallo praecedere: ceteros autem omnes esse longe posteriores. *Cli.* Probe. *Athen.* Sed unum vel duo non recte locata aliter ponenda sunt? *Cli.* Quanam? *Athen.* Quod de motu decimo diximus, non recte est dictum. *Cli.* Quare? *Athen.* Quia qui decimo enumeratus est, tam generatione quam robore, secundum rationem primus est: secundus vero, quem nono absurde loco enumeravimus. *Cli.* Quomodo haec dicis? *Athen.* Sic,

ΑΘ. Ὡδε. ὅταν ἕτερον ἄλλο ἡμῖν μεταβάλλῃ καὶ τοῦτο ἄλλο ἕτερον αἰεὶ, τῶν τοιούτων ἄρα ἔσαι ποτὲ τι πρῶτον μεταβάλλον; καὶ πῶς, ὅταν ὑπὲρ ἄλλον κινήται, τοῦτ' ἔσαι ποτὲ τῶν ἀλλοιούντων πρῶτον; ἀδύνατον γάρ. ἀλλ' ὅταν ἄρα αὐτὸ αὐτὸ κινήσῃ ἕτερον ἀλλοιώσῃ, τὸ δ' ἕτερον ἄλλο, καὶ οὕτω δὴ χίλια ἐπὶ μυρίοις γίνηται τὰ κινήθηεντα, μῶν ἀρχὴ τις αὐτῶν ἔσαι τῆς κινήσεως ἀπάσης ἄλλη πλὴν ἢ τῆς αὐτῆς αὐτὴν 895 κινήσεως μεταβολή;

ΚΛ. Κάλισσα εἴπες, συγχωρητέα τε τούτοις.

ΑΘ. Ἐτι δὴ καὶ τῆδε εἴπωμεν, καὶ ἀποκρινώμεθα πάλιν ἡμῖν αὐτοῖσιν. εἰ σαίη πως τὰ πάντα ὁμοῦ γενόμενα, καθά περ οἱ πλεῖστοι τῶν τοιούτων τολμῶσι λέγειν, τίν' ἄρα ἐν αὐτοῖς ἀνάγκη πρῶτην κίνησιν γενέσθαι τῶν εἰρημένων;

ΚΛ. Τὴν αὐτὴν δὴ που κινουῦσαν. ὑπὲρ ἄλλου γάρ οὐ μὴ ποτε ἐμπροσθεν μεταπτώσεως, μηδεμιᾶς γε ἐν αὐτοῖς οὔσης ἐμπροσθεν μεταπτώσεως.

ΑΘ. Ἀρχὴν ἄρα κινήσεων πασῶν καὶ πρῶτην ἐν 20 τε ἐσῶσι γενομένην καὶ ἐν κινουμένοις οὔσαν τὴν αὐτὴν κινουῦσαν φήσομεν ἀναγκαιῶς εἶναι πρῶτον

quando aliud ab alio movetur, idque rursus semper ab alio, eritne in talibus aliquid, quod primo moveatur? at quomodo id, cum ab aliquo moveatur, eorum, quae moventur, primum erit? certe impossibile id est. sed quando aliquid se ipsum movens aliud quoque movebit: illudque aliud, et sic deinceps plurima movebuntur: an aliud totius motus principium erit, quam mutatio eius, quod se ipsum movit? *Cli.* Egregie dictum id, et concedendum est. *Athen.* Praeterea sic nos ipsos interrogemus, et ipsi nobis respondeamus: si quovis modo universa simul steterint, ut plurimi talium audent dicere, quem motum potissimum ex omnibus primum in ipsis fieri asseremus? Eum profecto, quo quid se ipsum movet, motus enim dependens ab alio, non prius incidet, quam alia quaedam ipsis incidit permutatio. Quapropter initium omnium motionum primumque motum, qui et in stantibus factus sit et in his quae moventur, modo insit, illum fateri necesse est, quo quid se ipsum movet, et hanc esse antiquissimam omnium potentissimamque mutationem, secundam

καὶ κρατίστην μεταβολὴν πασῶν, τὴν δὲ ἀλλοιουμένην ὑφ' ἑτέρου, κινούσαν δὲ ἕτερα δευτέραν.

ΚΛ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘ. Ὅποτε δὴ τοίνυν ἐνταῦθ' ἔομεν τοῦ λόγου, τόδε ἀποκρινώμεθα.

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Ἐὰν ἴδωμέν που ταύτην γενομένην ἐν τῷ γήινῳ ἢ ἐνύδρῳ ἢ πυροειδεῖ, κεραιρισμένῳ ἢ καὶ ξυμμιγεί, τί ποτε φήσομεν ἐν τῷ τοιοῦτῳ πάθος εἶναι;

ΚΛ. Μῶν ἄρά με ἐρωτᾷς εἰ ζῆν αὐτὸ προσερού- 10
μεν ὅταν αὐτὸ αὐτὸ κινή;

ΑΘ. Ναι.

ΚΛ. Ζῆν· πῶς γὰρ οὐ;

ΑΘ. Τί δέ; ὅποταν ψυχὴν ἐν τισιν ὁρῶμεν, μῶν ἄλλο ἢ ταῦτόν τούτῳ ζῆν ὁμολογητέον;

ΚΛ. Οὐκ ἄλλο.

ΑΘ. Ἔχε δὴ πρὸς Διὸς· ἄρ' οὐκ ἂν ἐθέλοις περὶ ἕκασον τρία νοεῖν;

ΚΛ. Πῶς λέγεις;

ΑΘ. Ἐν μὲν τὴν οὐσίαν, ἐν δὲ τῆς οὐσίας τὸν 20
λόγον, ἐν δὲ ὄνομα. καὶ δὴ καὶ ἐρωτήσεις εἶναι περὶ τὸ ὄν ἅπαν δύο.

ΚΛ. Πῶς δύο;

ΑΘ. Τοῦ μὲν ἡμῶν ἕκασον τοῦνομα προτεινό-

vero illam, qua quid ab alio mutatur et alia movet. Verissime dicis: postquam hucusque disputando devenimus, hoc quoque respondeamus. *Cl.* Quidnam? *Athen.* Si primum motum in terreno vel aquatico vel igneo corpore, sive simplici seu mixto, viderimus, quam inesse ipsi passionem dicemus? *Cl.* Nunquid rogas, si vivere ipsum dicendum sit, quod a se ipso movetur? *Athen.* Id ipsum, *Cl.* Vivere certe. *Athen.* Quid vero? cum animam esse in aliquo viderimus, num ob aliud vivere ipsum quam ob hoc, putabimus? *Cl.* Ob hoc ipsum. *Athen.* Attende per Iovem, obsecro, nunquid velis tria in re qualibet intelligere. *Cl.* Quo pacto? *Athen.* Unam substantiam ipsam, unum substantiae rationem, unum quoque nomen ipsum: interrogationes etiam de omni re duas esse. *Cl.* Quomodo duas? *Athen.* Quod videlicet nonnunquam nomine nobis proposito rationem ipsam

μενον αὐτὸ τὸν λόγον ἀπαιτεῖν, τοτὲ δὲ τὸν λόγον αὐτὸν προτεινόμενον ἐρωτᾷν αὐ τοῦνομα. ἄρα γε τὸ τοιοῦνδε αὐ βουλόμεθα νῦν λέγειν;

ΚΛ. Τὸ ποῖον;

ΑΘ. Ἔξι που δίχα διαιρούμενον ἐν ἄλλοις τε καὶ ἐν ἀριθμῷ. τούτῳ δὴ τῷ κατ' ἀριθμὸν ὄνομα μὲν ἄρτιον, λόγος δὲ ἀριθμὸς διαιρούμενος εἰς ἴσα δύο μέρη.

ΚΛ. Ναι.

ΑΘ. Τὸ τοιοῦτον φράξω. Μῶν οὖν οὐ ταῦτόν 10
ἐκατέρως προσαγορεύομεν, ἂν τε τὸν λόγον ἐρωτώμενοι τοῦνομα ἀποδιδῶμεν, ἂν τε τοῦνομα τὸν λόγον, ἄρτιον ὀνόματι καὶ λόγῳ, δίχα διαιρούμενον ἀριθμὸν προσαγορεύοντες ταῦτόν ὄν;

ΚΛ. Παντάσῃσι μὲν οὖν.

ΑΘ. Ἔτι δὴ ψυχὴ τοῦνομα, τίς τούτου λόγος; ἔχομεν ἄλλον πλὴν τὸν νῦν δὴ ῥηθέντα, τὴν δυναμεί- 896
νῃ αὐτὴν αὐτὴν κινεῖν κίνησιν;

ΚΛ. Τὸ ἑαυτὸ κινεῖν φησὶ λόγον ἔχειν τὴν αὐ-
τὴν οὐσίαν ἣν περ τοῦνομα ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προς- 20
αγορεύομεν;

ΑΘ. Φημί γε. εἰ δ' ἔξι τοῦτο οὕτως ἔχον, ἄρα
ἔτι ποθοῦμεν μὴ ἱκανῶς δεδειχθαι ψυχὴν ταῦτόν ὄν
καὶ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε ὄντων καὶ

quaeramus, nonnunquam rationem assecuti nomen iam investi-
gemus. sed volumusne hoc iterum dicere? *Cl.* Quidnam? *Ath.* Bipartita distinctio et in aliis et in numero reperitur. et in numero sic diviso nomen quidem par est, ratio autem, numerus in duo aequalia divisibilis. *Cl.* Certe. *Athen.* Tale aliquid dico. Nonne idem in utroque significamus, sive nomen interrogati, rationem; sive rationem interrogati, nomen reddamus? quandoquidem unam eandemque rem nomine quidem parem, ratione vero numerum in duo aequalia divisibilem appellamus. *Cl.* Idem omnino. *Athen.* Rei vero illius, cui nomen est anima, quae-
nam ratio est? num habemus aliam rationem praeter eam, quam modo diximus, quod ipsa possit se ipsam movere? *Cl.* A se ipso moveri asseris rationem esse illius substantiae, quam nomine omnes animam appellamus? *Athen.* Assero equidem. quod si ita est, an adhuc desideramus sufficientius demonstrari, idem esse animam et primam generationem ac motum rerum, quae

ἐξὶ ψυχῆς, ἐν ἑαυτοῖς κεντημένα τὴν τῆς μεταβολῆς αἰτίαν· μεταβάλλοντα δὲ φέρεται κατὰ τὴν τῆς εἰμαρμένης τάξιν καὶ νόμον. σμικρότερα μὲν τῶν ἡθῶν μεταβάλλοντα ἐλάττω κατὰ τὸ τῆς χώρας ἐπίπεδον μεταπορεύεται, πλείω δὲ καὶ ἀδικώτερα μεταπεσόντα εἰς βάθος τὰ τε κάτω λεγόμενα τῶν τόπων, ὅσα "Αἰθῆρα τε καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα τῶν ὀνομάτων ἐπονομάζουσαι σφόδρα φοβούνται καὶ ὄνειροπολοῦσι ζῶντες διαλυθέντες τε τῶν σωμάτων. μείζω δὲ δὴ ψυχὴ κακίας ἢ ἀρετῆς ὁπότεν μεταλάβῃ διὰ τὴν αὐτῆς βούλησιν τε καὶ ὁμιλίαν γενομένην ἰσχυράν, ὁπότεν μὲν ἀρετῆ θείᾳ προσμίξασα γίγνηται διαφερόντως τοιαύτη, διαφέροντα καὶ μετέβαλε τόπον ἄγιον ὅλον, μετακομισθεῖσα εἰς ἀμείνω τινὰ τόπον ἕτερον· ὅταν δὲ τὰναντία, ἐπὶ τὰναντία μεθιδρύσασα τὸν αὐτῆς βίον.

αὕτη τοι δίχη ἐξὶ θεῶν οἱ "Ολυμπον ἔχουσιν, ὧ παῖ καὶ νεανίσκοι ἀμελεῖσθαι δοκῶν ὑπὸ θεῶν· κακίω μὲν γιγνόμενον πρὸς τὰς κακίους ψυχάς, ἀμείνω δὲ πρὸς τὰς ἀμείνους πορευόμενον ἐν τε ζωῇ καὶ ἐν πᾶσι θανάτοις πάσχειν τε καὶ ποιεῖν ἢ προσῆκον δρᾶν ἐξὶ τοῖς προσφερέσι τοὺς προσφερεῖς. ταύτης τῆς διχῆς

tur: quippe cum transmutationis in se ipsis causam habeant. transmutata secundum ordinem legemque factorum feruntur. et quae minus peccarunt, minus profundae, ac in regionis superficie vagantur: quae magis atque atrocius, decidunt in profundum et in regionem inferiorem delabuntur, quam Inferorum vocabulo similibusque nominibus appellantes, tam viventem quam a corporibus soluti, somniant atque formidant. anima vero, quae maioris virtutis vel vitii compos est, quando propria voluntate et assidua consuetudine vehementius permutata, divinae virtuti adhaesit, talisque praecipue facta est, in locum similiter longe meliorem sanctumque transfertur: quae vero contrario modo affecta est, in contrarium translata vitam peragit suam. hoc Deorum, qui caelum habitant, o puer et adolescens, qui a Diis negligi putas, iudicium est, ut qui peior sit, ad peiores, qui melior, ad meliores animas, tam in vita quam in omni morte proficiscatur, patiaturque et agat, quae a similibus ad similes fieri oportet. quare nec tu nec alius ullus optet confidatque se

ἡμῖν αὐτοῖς εἶναι μὲν τὸν οὐρανὸν πολλῶν μεσὸν
 ἀγαθῶν, εἶναι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, πλειόνων δὲ τῶν
 μῆ, μάχη δὴ, φαιμέν, ἀθάνατός ἐστιν ἢ τοιαύτη καὶ
 φυλακῆς θαυμαστῆς δεομένη. ξύμμαχοι δὲ ἡμῖν θεοί
 τε ἅμα καὶ δαίμονες, ἡμεῖς δ' αὖ κτήματα θεῶν καὶ
 δαιμόνων· φθείρει δὲ ἡμᾶς ἀδικία καὶ ὕβρις μετὰ ἀφρο-
 σύνης, σώζει δὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη μετὰ φρο-
 νήσεως, ἐν ταῖς τῶν θεῶν ἐμπύχοις οἰκοῦσαι δυνά-
 μεισι. βραχὺ δὲ τι καὶ τῆδε ἂν τις τῶν τοιούτων ἐνοι-
 10 κοῦν ἡμῖν σαφὲς ἴδοι. ψυχὰι δὴ τινες ἐπὶ γῆς οἰκοῦ-
 σαι καὶ ἄδικον λῆμμα κεκτημένοι, δήλον ὅτι θηριώδεις
 πρὸς τὰς τῶν φυλάκων ψυχὰς ἄρα κυνῶν ἢ τὰς τῶν
 νομέων ἢ πρὸς τὰς τῶν παντάπασιν ἀπροτάτων δεσπο-
 τῶν προσπίπτουσαι πείθουσι θωπείαις λόγων, καὶ ἐν
 εὐκταίαις τισὶν ἐπωδαῖς, ὡς αἱ φῆμαί φασιν αἱ τῶν
 κακῶν, ἔξεῖναι πλεονεκτοῦσι σφίσι ἐν ἀνθρώποις πά-
 σχειν μηδὲν χελεπόν. φαιμέν δ' εἶναι πού τὸ νῦν ὀνο-
 μαζόμενον ἀμάρτημα τὴν πλεονεξίαν ἐν μὲν σαρκί-
 νοις σώμασι νόσημα καλούμενον, ἐν δὲ ὤραις ἐτῶν καὶ
 20 ἐνιαυτῶν λοιμόν, ἐν δὲ πόλεσι καὶ πολιτείαις, τοῦτο
 αὖ τὸ ῥῆμα μετεσχηματισμένον, ἀδικίαν.

cum inter nos convenerit, multorum honorum multorumque
 malorum, et quidem plurium, plenum esse coelum, immortale
 aliquod bellum hoc est et mirabili custodia indiget: sed opitu-
 lantur nobis Dii simul et daemones. nos autem Deorum daemo-
 numque possessio sumus. verum iniustitia et intemperantia una
 cum imprudentia nos corrumpunt: iustitia vero et temperantia
 cum prudentia, quae in viribus Deorum animatis inhabitant, sa-
 lutem nobis afferunt. breve autem aliquid horum habitare in
 nobis, manifeste hinc licet conspiciere. nam animae in terra
 quaedam habitantes, iniustae et ferarum instar atroces, adversus
 custodum animas, canum puta aut pastorum vel etiam praeci-
 piutorum omnino dominorum insurgunt, verborumque lenociniis
 deprecationeque quorundam cantuum persuadent, ut fama malo-
 rum est, licere male agendo inter homines sibi plurima usur-
 pare, nec aliquam inde poenam persolvere. hoc nos delictum,
 quo ad usurpationem plurium inhiatur, in corporibus anima-
 lium morbum vocamus, in anni temporibus pestilentiam, in
 civitatibus rebusque publicis commutato nomine iniustitiam. *Cl.*

ΚΑ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΑΘ. Μῶν οὖν οὐχ ἔν τῶν καλλίστων ἐστὶ τὸ περὶ τοὺς θεοὺς, ὃ δὴ σπουδῇ διεπερανάμεθα, ὡς εἰσὶ τε καὶ ὅσῃς φαίνονται κύριοι δυνάμεως, εἰδέναι τε εἰς ὅσον δυνατόν ἐστὶ ταῦτ' ἀνθρώπων γινώσκειν, καὶ τοῖς μὲν πλείοσι τῶν κατὰ πόλιν ξυγγινώσκειν τῇ φήμῃ μόνον τῶν νόμων συνακολουθοῦσι, τοῖς δὲ φυλακῆς μεθεξουσι μηδὲ ἐπιτρέπειν, ὅς ἂν μὴ διαπονήσῃται τὸ πᾶσαν πίσιν λαβεῖν τῶν οὐσῶν περὶ θεῶν; τὴν δὲ
10 μὴ ἐπιτροπὴν εἶναι τὸ μηδέποτε τῶν νομοφυλάκων αἰρεῖσθαι τὸν μὴ θεῖον καὶ διαπεπονηκότα πρὸς αὐτά, μηδ' αὖ τῶν πρὸς ἀρετὴν ἔγκριτον γίνεσθαι;

ΚΑ. Δίκαιον γοῦν, ὡς λέγεις, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀργὸν ἢ ἀδύνατον ἀποκρίνασθαι πόρρω τῶν καλῶν.

ΑΘ. Ἄρα οὖν ἴσμεν ὅτι δύο' ἐσὸν τῶ περὶ θεῶν ἄγοντε εἰς πίσιν ὅσα διήλθομεν ἐν τοῖς πρόσθεν; //X

ΚΑ. Ποῖα;

ΑΘ. Ἐν μὲν ὃ περὶ τὴν ψυχὴν ἐλέγομεν, ὡς
20 προσβύτατόν τε καὶ θεϊότατόν ἐστὶ πάντων ὧν κινήσεις γένεσιν παραλαβοῦσα ἀέναν οὐσίαν ἐπόρισεν· ἐν δὲ τὸ περὶ τὴν φορᾶν, ὡς ἔχει τάξεως, ἄστρων τε καὶ kavx

Cl. Cur non? *Athen.* Nonne una de rebus optimis est ea, de qua supra serio disputavimus? ubi, quod sint Dii et quod vires maximas habeant, demonstravimus; idque pro viribus homini esse sciendum: ita ut multis ignoscamus, si legum tantummodo sententiam sequantur; custodiam vero non nulli committamus, quod non multo labore firmaque fide, quaecunque ad Deos pertinent, fuerit assecutus: neminem unquam custodem legum eligamus aut ceteris virtute antepoamus, nisi divinus sit divinisque studiis operam dederit. *Cl.* Par est igitur, ut ais, si quis in re divina tardus et ineptus sit, ut is longe a rebus pulcherrimis arceatur. *Athen.* Scimusne igitur duo esse, quae faciunt, ut, quae supra de Diis exposita sunt, credantur? *Cl.* Quanam? *Athen.* Unam quidem illud de anima supra dictum, quod antiquissima diviniissimaque omnia sit, quorum motus, generationem sortitus, substantiam semper fluentem produxit. alteram de ordine, quo astra ceteraque ferantur: quae intellectus

ὄσων ἄλλων ἐγκρατῆς νοῦς ἐξὶ τὸ πᾶν διακεκοσμη-
κώς. ὁ γὰρ ἰδὼν τὰυτὰ μὴ φανύλως μὴδ' ἰδιωτικώς,
οὐδεὶς οὕτως ἄθεος ἀνθρώπων ποτὲ πέφυκεν, ὃς οὐ
τοῦναντίον ἔπαθεν ἢ τὸ προσδοκώμενον ὑπὸ τῶν
967 πολλῶν. οἱ μὲν γὰρ διανοοῦνται τοὺς τὰ τοιαῦτα με-
ταχειρισμένους ἀερονομία τε καὶ ταῖς μετὰ τού-
της ἀναγκαίαις ἄλλαις τέχναις ἀθέους γίνεσθαι, κα-
θεωρακότας ὡς οἶόν τε γιγνόμενα ἀνάγκαις πρά-
γματ' ἀλλ' οὐ διανοίαις βουλήσεως ἀγαθῶν περὶ τε-
λουμένων.

ΚΛ. Τὸ δὲ δὴ πῶς ἔχον ἂν εἶη;

ΑΘ. Πᾶν, ὃ περ εἶπον, τοῦναντίον ἔχει νῦν
τε καὶ ὅτε ἀψυχα αὐτὰ οἱ διανοοῦμενοι διανοοῦντο.
θαύματα μὲν οὖν καὶ τότε ὑπεδύετο περὶ αὐτὰ,
καὶ ὑποπτέετο τὸ νῦν ὄντως δεδογμένον, ὅσοι τῆς
ἀκριβείας αὐτῶν ἤπτοντο, ὅπως μήποτ' ἂν ἀψυχο
ὄντα οὕτως εἰς ἀκριβείαν θαυμασοῖς λογισμοῖς ἂν
ἐξῆρτο, νοῦν μὴ κεκτημένα· καὶ τινες ἐτόλμων τοῦτό
γε αὐτὸ παρακινδυνεύειν καὶ τότε, λέγοντες ὡς
νοῦς εἶη ὁ διακεκοσμηκὸς πάνθ' ὅσα κατ' οὐρανόν.
οἱ δὲ αὐτοὶ πάλιν ἀμαρτάνοντες ψυχῆς φύσεως, ὅτι
προσβύτερον εἶη σωμάτων, διανοηθέντες δὲ ὡς νεώ-
τερον, ἅπανθ' ὡς εἰπεῖν ἔπος ἀνέτρεψαν πάλιν, ἐαν-

ducens omnia exornavit. nemo enim, qui haec diligenter consi-
deravit atque percepit, adeo impius unquam fuit, ut contra non
sit affectus, quam multi suspicentur. plerique enim putant eos,
qui haec tractant, astronomiae et aliis huiusmodi ad haec neces-
sarius artibus dediti, a religione alienos esse. quippe cum neces-
sitate pro viribus, qua res fiunt, inspexerint, non voluntate di-
vina boni gratia omnia gigni credere illos arbitrantur. *Cl.* Quo-
modo igitur id se habet? *Athen.* Contra se habet penitus nunc,
et quando sine anima esse haec putabantur: quamvis etiam tunc,
quicumque diligentius aliis illa perscrutabantur, mire veritatem
tangebant. quod videlicet nunquam, si anima carerent, tam ex-
quisita ratione uterentur, mentis expertia; audebant affirmare
nonnulli, mentem coelestia omnia ornavisse. sed iidem ipsi, ne-
scientes, animae naturam antiquiorem esse corporibus, omnia
rursus, ut ita dixerim, immo vero se ipsos, everterunt, cum

τοὺς δὲ πολὺ μᾶλλον· τὰ γὰρ δὴ πρὸ τῶν ὀμμα-
τῶν πάντα αὐτοῖς ἐφάνη, τὰ κατ' οὐρανὸν φερό-
μενα, μεσὰ εἶναι λίθων καὶ γῆς καὶ πολλῶν ἄλλων
ἀψύχων σωμάτων διανεμόντων τὰς αἰτίας παντὸς τοῦ
κόσμου. ταῦτ' ἦν τὰ τότε ἐξεργασμένα πολλὰς ἀθεό-
τητας καὶ δυσχερείας τῶν τοιούτων ἀπτεσθαι. καὶ δὴ
καὶ λοιδορήσεις γε ἐπῆλθον ποιηταῖς, τοὺς φιλοσο-
φοῦντας καὶ μεταίαις ἀπεικάζοντας χρωμέναισιν ὕλα-
καῖς, ἄλλα τ' αὖ ἀνόητ' εἰπεῖν. νῦν δέ, ὃ περ εἴρηται,
10 πᾶν τοῦναντίον ἔχει.

ΚΛ. Πῶς;

ΑΘ. Οὐκ ἐστὶ ποτὲ γενέσθαι βεβαίως θεοσεβῆ
θνητῶν ἀνθρώπων οὐδένα, ὃς ἂν μὴ τὰ λεγόμενα
ταῦτα νῦν δύο λάβῃ, ψυχὴν τε, ὡς ἐστὶ προσβύτα-
τον ἀπάντων ὅσα γονῆς μετέληφεν ἀθάνατόν τε
ἄρχει τε δὴ σωμάτων πάντων, ἐπὶ δὲ τούτοις δὴ,
τὸ νῦν εἰρημένον πολλὰς, τὸν τε εἰρημένον ἐν τοῖς
ἄεροις νοῦν τῶν ὄντων τὰ τε πρὸ τούτων ἀναγ-
καῖα μαθήματα λάβῃ, τὰ τε κατὰ τὴν Μοῦσαν τού-
20 τοῖς τῆς κοινωνίας συνθεασάμενος χρήσεται πρὸς
τὰ τῶν ἡθῶν ἐπιτηδεύματα καὶ νόμιμα συναρμοσ-
τόντως, ὅσα τε λόγον ἔχει, τούτων δυνατὸς ἢ δοῦ-
ναι τὸν λόγον [ὅσα τε μὴ]. ὁ δὲ μὴ ταῦθ' οἷός 968

iuniorum putaverint. nam et quae ante oculos sunt, haec et in
coele esse crediderunt. itaque terra, lapidibus aliisque inanimatis
corporibus referta esse coelestia credentes, his causas totius
mundi dederunt. his igitur factum est, ut, qui haec tractant,
philosophi tanquam impii vulgo existimarentur, et a poetis com-
pararentur canibus frustra latrantibus, aliaque in eos plena stul-
titiæ dicerentur. nunc autem, ut diximus, contra omnino se res
habet. *Cl.* Quo pacto? *Athen.* Nunquam mortalis quispiam
poterit Deum firmiter colere, qui haec duo antea non acceperit:
primum, quod rerum omnium, quae generationis participes
sunt, antiquissima anima est, atque etiam immortalis: cumque
talís sit, omnibus dominatur. deinde, quod saepius diximus, ve-
ram esse mentem in astris non ignoraret: et, quae antecedunt,
ad haec disciplinae ipsum non lateant. Musae etiam his conve-
nientis non ignarus, ad mores componendos legesque servandas
ipsa utatur: possitque earum rerum rationem reddere, quae ra-
tionem habeat. qui vero ad virtutes publicas haec insuper non

τῶν πρὸς ταῖς δημοσίαις ἀρεταῖς κεντηῆσθαι σχεδὸν ἀρχῶν μὲν οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἱκανὸς ὅλης πόλεως, ὑπηρετῆς δ' ἂν ἄλλοις ἀρχουσιν. ὄραν δὴ χρεῶν νῦν, ὧ Κλεινία καὶ Μέγιλλε, ἤδη πρὸς τοῖς εἰρημένοις νόμοις ἅπασιν ὅσους διεληλύθαμεν, εἰ καὶ τοῦτον προσοίσομεν, ὡς φυλακῆν ἐσόμενον κατὰ νόμον χάριν σωτηρίας, τὸν τῶν ἀρχόντων νυκτερινὸν σύλλογον, παιδείας ὁπόσης διεληλύθαμεν κοινωνὸν γενόμενον· ἢ πῶς ποιῶμεν;

ΚΛ. Ἄλλ', ὧ λῶξε, πῶς οὐ προσοίσομεν, ἂν πη 10
καὶ κατὰ βραχὺ δυνηθῶμεν;

ΑΘ. Καὶ μὴν πρὸς γε τὸ τοιοῦτον ἀμιλληθῶμεν πάντες. ξυλλήπτωρ γὰρ τούτου γε ὑμῖν καὶ ἐγὼ γιγνοίμην ἂν προθύμως, πρὸς δ' ἐμοὶ καὶ ἑτέροισι ἴσως εὐρήσω διὰ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτ' ἐμπειρίαν τε καὶ σκέψιν γεγονυῖάν μοι καὶ μάλα συχρῆν.

ΚΛ. Ἄλλ', ὧ ξένε, παντὸς μὲν μᾶλλον ταύτη πορευτέον ἢ περὶ καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς σχεδὸν ἄγει· τίς δὲ ὁ τρόπος ἡμῖν γιγνόμενος ὀρθῶς γίγνεται ἂν, τουτὶ δὴ τὰ νῦν λέγομέν τε καὶ ἐρευνῶμεν. 20

ΑΘ. Οὐκέτι νόμους, ὧ Μέγιλλε καὶ Κλεινία, περὶ τῶν τοιούτων δυνατὸν ἐξενομοθετεῖν, πρὶν ἂν κοσμηθῇ· τότε δὲ κυρίους ὧν αὐτοὺς δεῖ γίνεσθαι,

possederit, is nunquam ferme totius civitatis sufficiens princeps erit, sed aliorum minister. considerandum vero nunc, o Clinia et Megille, utrum praedictis legibus hunc ut apicem custodemque illarum apponere debeamus, ut salutis gratia nocturnus principum coetus adsit, disciplina, quam praediximus, praeditus. quid ergo agemus? *Cl.* Quid prohibet, optime vir, quo minus, quantumcumque possumus, apponamus? *Athen.* Certe ad id contendere omnes debemus. ego quidem libenter vobis opitulabor. forte etiam ob harum rerum peritiam alios quoque multos adiutores inveniam. *Cl.* Hac via, o hospes, maxime proficiscamur, qua Deus ipse ducere videtur. sed modum nunc, quo recte hoc fiat, excogitemus. *Athen.* Leges de istis, o Clinia et Megille, non ante scribi possunt, quam civitas universa fuerit exornata. tunc enim debita cum auctoritate constituendae viden-